

Zápis z jednání Výboru proti mučení a jinému nelidskému, krutému, ponižujícímu zacházení a trestání

středa 19. 11. 2019, Strakova akademie, místnost č. 47

Přítomné členky a členové výboru:

S. Černá, K. Hlaváčová, L. Janků, P. Konůpka, P. Ondrášek, L. Ouředníčková, L. Rybová, M. Řeháček, M. Svoboda (za O. Vala), L. Zamboj

Hosté:

M. Hoke, V. Majer, K. Nedvědický, T. Palánová, H. Válková

Nepřítomné členky a členové výboru

J. Drápal, M. Hejná, J. Kamínek, M. Matiaško, S. Pašková, T. Tylich, J. Vrbický, P. Zvolánek

Sekretariát:

R. Hueber, J. Machačka, D. Otrošinová

Program jednání výboru:

1. Úvod
2. Přeplněnost věznic
3. Statistiky o špatném zacházení ve věznicích
4. Přístup ke spravedlnosti osob zadržených v policejních celách a dalších zařízeních, kde dochází k omezování svobody
5. Podnět k postihu špatného zacházení – informace o vývoji
6. Zaručení původu orgánů určených pro transplantaci
7. Různé

1. Úvod

H. Válková představila P. Ondráška, nového předsedu Výboru proti mučení.

P. Ondrášek se představil a okomentoval svoji motivaci k působení na pozici předsedy Výboru proti mučení.

2. Přeplněnost věznic

K. Nedvědický uvedl, že MS vnímá přeplněnost věznic jako problém a snaží se dělat v této oblasti celou řadu opatření. V současnosti se ale potýká se škrty a úsporami. Co se týče konkrétních opatření, rozdělil je na vnější a vnitřní opatření. S vnějšími opatřeními souvisí velmi vysoký vězeňský index. Je přitom celá řada osob, které ve výkonu tratu odnětí svobody být nemusí. MS se tedy snaží o vyšší využívání peněžitých trestů a trestů obecně prospěšných prací. MS chystá výzkum na téma legislativních a dalších překážek výkonu trestu obecně prospěšných prací, a to i

z pohledu provozovatelů OPP. Výsledky tohoto výzkumu pak mohou vést k legislativním změnám. Co se týče trestu domácího vězení, podařilo se vysoutěžit poskytovatele náramků elektronického monitorovacího systému a už uběhl první rok provozu tohoto systému. Někteří soudci v návaznosti začali více ukládat trest domácího vězení. Ohledně systému však u některých soudců stále převládají obavy. MS tedy prostřednictvím společné skupiny se soudci, státními zástupci a dalšími subjekty řeší, jak dále rozšířit elektronický monitoring, a to nejen u trestu domácího vězení, ale např. také u podmíněného propuštění. MS se obecně snaží, aby bylo podmíněné propuštění jednodušší a aby bylo více využíváno. Problémem však je, že podmínky v postpenitenciární péči nejsou dostatečné.

Vnitřní opatření MS pak souvisí s vězeňskou službou, probační a mediační službou a dalšími aktéry postpenitenciární péče. MS v tomto směru vyhodnocuje koncepci vězeňství. Podařilo se rozšířit oblast zaměstnávání odsouzených, ve vyšší míře se zde zapojily i externí subjekty. Dále se podařilo navýšit pracovní odměny a navázat tyto na minimální mzdu. Ve věznici Plzeň se podařilo využít institutu práva stavby a MS se snaží o jeho další rozšíření tak, aby vnější investor na pozemku státu mohl např. postavit výrobní halu a zaměstnat odsouzené, po určité době získat svou investici zpět a hala se následně stala majetkem státu. Podařilo se také prosadit usnesení vlády, kde vláda doporučila všem, kteří vypisují veřejné zakázky, aby zohlednili zaměstnávání odsouzených a osob po výkonu trestu odnětí svobody. To už se promítlo např. v zakázce Povodí Vltavy. Už druhým rokem pak běží projekt otevřené věznice v Jiřicích. MS nyní usiluje o rozšíření tohoto projektu, budou na to ale potřeba další finanční prostředky. Velmi dobře také dopadl pilotní projekt ve Věznici Znojmo na kompletní řešení dluhové situace a MS se ho bude snažit využívat i dál.

Dalším problémem je nepropojenost aktérů v této oblasti. Příští rok se plánuje spuštění projektu Systém společného vzdělávání, který by měl vytvořit společné vzdělávací kurzy pro jednotlivé aktéry, kde by bylo možné vyměňovat si vzájemně zkušenosti a znalosti. Bude také vyhlášena nová výzva na tzv. mentoring, tedy doprovázení osob ve výkonu trestu odnětí svobody a po něm, kde by nestátní neziskové organizace mohly pracovat s odsouzenými již v době výkonu trestu a umožnit tak hladký přesun do doby po výkonu.

Podařilo se také zajistit financování probačního domu. Od příštího roku bude spuštěn první pilotní projekt. Probační dům je zaměřen na osoby podmíněně propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody, u kterých není zajištěno bydlení a zaměstnání a kterým je poskytována tzv. limitovaná svoboda, aby byl usnadněn jejich odchod z výkonu trestu. Probační dům bude provozován Probační a mediační službou jako státní instituce.

K. Nedvědický uzavřel s tím, že dokud nebudou zajištěny dostatečné finance, z výkonu trestu budou vycházet osoby nepřipravené na život na svobodě a nedojde u nás ke snížení vězeňského indexu a recidivy a naplnění doporučení CPT a dalších organizací.

H. Válková podotkla, že všechna tato opatření jsou spíše nepřímá a zeptala se, jestli se uvažuje o znovuzřízení Sekce pro trestní politiku na MS, která v sobě koncentrovala všechny oblasti související s vězeňstvím. Dále uvedla, že by chtěla, aby byl Výbor průběžně informován o pohybu základních koeficientů, tedy kolik je ve věznici mladistvých, osob ve vazbě atd. Dále poznamenala, že vzrostlo zaměstnávání, zároveň ale vzrostla přítomnost drog ve věznicích. K probačnímu domu se zeptala, od kdy bude reálně fungovat?

K. Nedvědický uvedl, že všechny součásti Sekce trestní politiky byly rozděleny do jiných sekcí. Zároveň vzniká nová sekce, kde bude dohromady korupce, odškodňování, vězeňství, aj. Co se týče statistických přehledů, neměl by být žádný problém v jejich sdílení. Drogy jsou pak ve věznicích velký problém. Jednak je nutné řešit, jak se drogy do věznic dostávají, zároveň je nutné vyřešit problém závislosti vězňů. V loňském roce byl zahájen projekt substituční léčby, který by měl vést k léčbě drogově závislých vězňů. Bylo by dobré, aby tato péče pokračovala i po propuštění vězňů. Co se týče probačního domu, projekt je před finálním schválením, v současnosti se uvažuje především o lokalitě Písek.

H. Válková připomněla, že je nutné od začátku zajistit monitoring těch, kteří budou v probačním domě umístěni, aby byla k dispozici data o případném snížení recidivy.

L. Ouředníčková navázala, že systém postpenitenciární péče je v současnosti velmi roztržštěný a neexistuje u něj žádný minimální standard. Navrhla tedy zamyšlení nad celým tímto systémem. Podpořila důležitost sdílení dat a práce s nimi. Zároveň zmínila studii SARPA, která ukazuje profil odsouzených. Např. téměř 45% odsouzených v době před výstupem bylo dlouhodobě nezaměstnaných. Zjištěné údaje poukazují na alarmující skutečnost, že ze současného systému politiky zaměstnanosti a postpenitenciární péče vypadáva početná skupina odsouzených, na kterou systém svými službami a kapacitami vůbec nemíří. Co se týče financí, zmínila, že finanční zdroje typu norských fondů a ESF nejsou dlouhodobě udržitelné. V neposlední řadě pak ke Koncepti vězeňství do roku 2025 poznamenala, že témata jsou řešena odděleně od sebe, naplňování koncepce by si zasloužilo širší diskuzi a revizi nad rámec jednotlivých pracovních skupin, multidisciplinárně.

L. Zamboj se zeptal, jestli existuje paragrafové znění např. zákonů nebo podzákoných předpisů, které se týkají např. podmíněného propuštění nebo změny trestní politiky tak, aby se lidé vůbec nedostali do systému výkonu trestu odnětí svobody. Dále upozornil, že vězeňská služba se podílí na vytváření dluhů u osob, které se nemohou zapojit do práce, nebo jim například narůstají dluhy za hrazení nákladů výkonu trestu a za zdravotní služby.

L. Rybová se zeptala, zda MS plánuje na příští rok navýšení odborného personálu? Proč došlo ke škrtům, ke kterým došlo? Kdy bude k dispozici předběžné vyhodnocení Koncepce vězeňství, aby se k němu Výbor mohl vyjádřit? Kdy budou výsledky analýzy legislativní změny podmíněného propuštění? Kdy lze očekávat výstupy pracovní skupiny k ukládání alternativních trestů? Je k dispozici a mohou členové výboru obdržet analýzu zabývající se příčinami přeplněnosti věznic? Tato analýza by přinesla důkladnější vhled do odlišení příčin a naopak důsledků přeplněnosti věznic. To by napomohlo přípravě dalších opatření, než která nyní jsou diskutována. Jakým způsobem jsou u nás vzdělávány osoby ve výkonu trestu a připravovány na budoucí povolání? Je neuspokojivé, že nejsme schopni zajistit pro vězně ani maturitu.

K. Nedvědický odpověděl, že o škrtech rozhodla vláda. Co se týče Koncepce, bude vytvořena tabulka plnění úkolů. Zároveň probíhá hloubková kontrola NKÚ, její výstupy budou k dispozici v březnu příštího roku. Bude také vytvořen plán na dalších 5 let, aby bylo jasné, jaké úkoly bude možné splnit a jaké ne a z jakých důvodů. Analýza podmíněného propuštění je už součástí legislativního procesu v PS. Výstupy z pracovní skupiny budou v zimě 2020. U otevřené věznice probíhá dlouhodobý výzkum IKSP, totéž je plánováno i u probačního domu.

M. Řeháček dále informoval, že aktuální naplněnost věznic je na 105,4%, ubytovací kapacita je 20,118 míst, skutečný počet 21,217 vězňů. Došlo o snížení ubytovacích kapacit o 913 míst

v důsledku plnění doporučení CPT, jelikož byly přepočítány ubytovací kapacity, co se týče plošné výměry.

H. Válková navrhla Výboru přijmout usnesení k přeplněnosti věznic.

R. Hueber připomněl členům usnesení přijaté na minulém zasedání a upozornil na dva body tohoto usnesení, které se také týkají přeplněnosti věznic.

H. Válková reagovala, že vedle usnesení z minulého zasedání, které reaguje na doporučení CPT, by bylo dobré přijmout také obecné usnesení k vězeňství.

Hlasování o přijetí usnesení k vězeňství ve smyslu:

„V ý b o r:

1. **navrhuje** Radě vlády pro lidská práva doporučit vládě, aby finančně podpořila odborné zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody v zájmu snížení recidivy, a to včetně přípravy na jejich propuštění, a tím přispěla k řešení přeplněnosti českých věznic; snížení rozpočtových prostředků a škrtní míst odborníků v oblasti vězeňství by mohlo vést k eskalaci problémů a ke zvyšování recidivy odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody;
2. **doporučuje** Radě vlády pro lidská práva, aby upozornila vládu na nutnost posílit systém poskytování postpenitenciární péče u osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody za účelem zvýšení pravděpodobnosti jejich bezproblémového začlenění do společnosti.“

Pro: 10

Proti: 0

Zdrželi se: 0

H. Válková přislíbila, že toto usnesení představí na příštím zasedání Rady vlády pro lidská práva.

3. Statistiky o špatném zacházení ve věznicích

R. Hueber uvedl bod a informoval Výbor, že oslovil GŘVS a GIBS se žádostí o statistické údaje o stížnostech na špatné zacházení ve věznicích, počet kárných řízení vedených v souvislosti se zacházením s vězni, počet zaměstnanců VS, kteří byli v souvislosti s takových jednáním vyšetřováni a počet těch, kteří byli v souvislosti s výkonem své práce odsouzeni. To vše pak za co nejdelší období, abychom mohli sledovat vývoj od doporučení CPT do současnosti. Zároveň uvedl, že přizval na jednání Výboru zástupce GŘVS, GIBS a NSZ. Dostavil se však bohužel jen zástupce NSZ. Obdržené statistiky byly pak zaslány všem členům.

L. Rybová ocenila, že tajemník získal statistiky od Vězeňské služby a od GIBS a konstatovala, že je bude nutné podrobit další analýze a diskusi, a to za přítomnosti zejména zástupců GIBS.

M. Řeháček uvedl, že co se týče trestné činnosti zaměstnanců VS, trestnou činnost neprověřuje VS, ale GIBS.

V. Majer upozornil, že čísla GIBS a GŘVS mohou být různá. Navíc není pravda, že vězeňská služba nešetří oznámení na zaměstnance, podle právních předpisů je ředitel věznice povinen prošetřit oznámení vězňů o špatném zacházení.

Členové Výboru se shodli, že bude téma přesunuto na příští zasedání, aby mohl být znovu přizván zástupce GIBS a členové měli více času na nastudování statistik.

4. Přístup ke spravedlnosti osob zadržených v policejních celách a dalších zařízeních, kde dochází k omezování svobody

L. Zamboj představil bod a podotkl, že přístup k právním službám pro osoby v policejních celách je dle CPT jedním z preventivních mechanismů špatného zacházení.

M. Hoke z ČAK uvedl, že se snažil oslovit advokáty, ti toto jako systémový problém nevnímají. Co se týče statistik poskytování právních služeb v policejních celách, nikdo z oslovených advokátů si na takový případ nevzpomněl. Zadržení vnímají problém spíše až v okamžiku zahájení úkonů v trestním řízení. Až poté oslovují lidé advokáty se žádostí o pomoc. Policie zároveň nemůže nedovolit zadrženému zavolat obhájci, když o to zadržený požádá.

L. Zamboj reagoval, že nemajetné osoby, které jsou zadržené, nemají svého advokáta a nemají komu zavolat. Kdyby pak taková osoba volala na ČAK, byli by advokáti schopni zajistit jí přístup ke spravedlnosti během až 72 hodin jejího pobytu na policejní cele?

M. Hoke odpověděl, že jsou schopni zajistit advokáta nejdříve do 3 dnů, jelikož nedrží žádné služby přes víkendy apod.

H. Válková dodala, že doba pobytu na policejní cele je ústavně omezená a v této době mají konat orgány činné v trestním řízení, které na rozdíl od ČAK drží službu i přes víkendy. Tyto pak musí během této doby rozhodnout. Právo zadrženého tedy v tomto případě není nijak porušováno. Naopak není možné po advokátech chtít, aby drželi služby.

L. Janků uvedl, že zákon o Policii ČR říká, že pokud je osoba omezená na svobodě a požádá o kontakt s právním zástupce tak policista je povinen součinnost poskytnout.

M. Hoke slíbil, že může na začátku roku poskytnout statistické údaje o celkovém rozsahu poskytnuté právní pomoci ČAK v rámci tzv. bezplatné právní pomoci od začátku platnosti novely zákona o advokacii.

5. Podnět k postihu špatného zacházení – informace o vývoji

J. Machačka informoval členy, že 29. října došlo k projednání podnětu na Radě vlády pro lidská práva. Bylo však odhlasováno, že z podnětu bude vypuštěna celá část, která se týká opatření v oblasti trestního práva. Zachována byla tedy jen oblast správního práva, která byla vrácena Výboru proti mučení k dopracování. Sekretariát se v tomto ohledu spojil k KVOP, aby bylo zajištěno dopracování. Je možné v budoucnu v upravené podobě trestně právní úpravu předložit Radě znovu.

L. Rybová požádala o konkrétní argumenty vypuštění trestně právní části.

H. Válková reagovala, že podnět nebyl na Radě dostatečně představen, zároveň na něj nebyl dostatečný prostor. Výbor může ale Radu znovu požádat o jeho zařazení a projednání.

6. Zaručení původu orgánů určených pro transplantaci

S. Černá informovala Výbor, že stanovisko za MZ k tomuto tématu měla prezentovat její kolegyně, která se však nemohla dostavit ze zdravotních důvodů. Na příští zasedání by už se ale dostavit mohla.

Členové se shodli, že přesunou téma na příští zasedání.

L. Rybová ocenila vstupní podkladový materiál vypracovaný k tématu transplantace orgánů a zároveň požádala do příštího zasedání o doplnění materiálu MZ o data nasbíraná v tomto ohledu pro Radu Evropy.

7. Různé

R. Hueber informoval členy o vývoji ohledně Vyjádření vlády ke Zprávě Výboru CPT.

P. Ondrášek informoval, že na příští zasedání by zmocněnkyně pro lidská práva chtěla zařadit bod Informace o změnách v ochranném léčení.

L. Zamboj požádal, aby Výbor proti mučení spolupracoval s Výborem pro práva dítěte na vyřešení problematiky nařizování ústavní výchovy pro děti předškolního věku, jelikož se jedná o špatné zacházení s těmito dětmi.

R. Hueber slíbil, že kontaktuje tajemnici Výboru pro práva dítěte a požádá ji o přizvání členů Výboru proti mučení k jednání o tomto tématu.

Hlasování o konání společného zasedání Výboru proti mučení a Výboru pro práva dítěte k nařizování ústavní výchovy pro děti předškolního věku.

Pro: 9

Proti: 0

Zdrželi se: 1

L. Rybová dodala, že vláda nedávno obdržela od Výboru pro práva dítěte OSN seznam otázek ke zodpovězení v souvislosti s plnění Úmluvy o právech dítěte. Navrhla tedy projednání bodu k ústavní výchově na zasedání, které se bude věnovat otázkám Výboru pro práva dítěte OSN.

L. Zamboj informoval členy, že jako sněmovní tisk č. 603 existuje poslanecký návrh zákona o odškodnění nezákonně sterilizovaných osob.

P. Ondrášek dále informoval, že příští zasedání Výboru bude výjezdní, a to ve Věznici Valdice. Poprosil tedy členy, kteří se výjezdního zasedání chtějí zúčastnit, aby potvrdili svoji účast nejpozději do 10. 12.

Předběžná témata příštího zasedání:

1. Návštěva Věznice Valdice

Předběžná témata přespříštího zasedání:

- 1. Statistiky o špatném zacházení ve věznicích**
- 2. Zaručení původu orgánů určených pro transplantaci**
- 3. Informace o změnách v ochranném léčení**